

UPRAVLJANJE STRUKTURNIM PROMENAMA I KONSOLIDACIJE U BANKARSTVU SRBIJE

STRUCTURAL CHANGES AND CONSOLIDATION MANAGEMENT IN SERBIAN BANKING

Mr Ljubiša Lukić¹

Rezime: Banke imaju ključnu ulogu u finansijskoj intermedijaciji kroz mobilizaciju, alokaciju i investiranje nacionalne štednje i drugih oblika kapitala. U meri u kojoj je razvijen bankarski sektor u sklopu finansijskog sistema zavisi koliko će alokacija kapitala biti efikasna, rast preduzeća dinamičan a privredni razvoj u celini ekspanzivan. U članku se analizira dostignuti stepen razvoja bankarstva u Srbiji, njegova, vlasnička, tržišna i konkurentna struktura, perspektiva daljeg razvoja, kao pretpostavkama stvaranja robusnijeg, racionalnijeg i efikasnijeg finansijskog sistema u celini. Pri tome, zastupa se gledište da je dalja konsolidacija, kao pokretačka snaga, neophodna u ostvarivanju takvog pravca razvoja, što je u skladu sa aktuelnim kretanjima u evropskom i svetskom bankarstvu. U tom smislu, sagledavaju se mogući efekti strukturnih promena kroz konsolidacije sa implikacijama na koncentraciju i konkurenciju u sektoru bankarstva. Krajnji cilj je efikasnija intermedijacija i bolje performanse banaka.

Ključne reči: strukturne promene, konsolidacija, koncentracija, konkurentnost, upravljanje, perform

Abstract: Banks have key role in financial intermediation by mobilisation, allocation and investing of national savings and other forms of capital. There is direct positive correlation between development of banking industry in national financial system, and resource allocation efficiently, dynamic company growth and overall economy expansion. This article analyses achieved level of Serbian banking industry, its ownership, market and competition structure, and its future prospective as well as factors which can enable more robust, rational and efficient financial system. Further consolidation is necessary as a force of development which is in a full accordance with european and world banking trends. In that respect possible effects of structural changes and consolidation are given in the article especially its implication on concentration and competition aspect of the industry. Bottom line are more efficient intermediation and better performances of the banks.

Key word: structural changes, consolidation, competitiveness, management, performances.

1. UVOD

U bankarskom sektoru Srbije završen je ciklus privatizacije banaka koji se postavljao kao nužan preduslov za reformu bankarstva i jačanje osnova finansijskog tržišta. Tu ulogu obavile su inostrane banke tzv. strateški partneri, uglavnom iz Evropske unije, koje su akvizicijama odnosno kupovinama domaćih banaka iz osnova promenile njihovu vlasničku i bilansnu strukturu. Srpsko bankarstvo je u relativno kratkom roku, počev od 2001. godine, prošlo kroz vlasničke promene, posebno intenzivne u periodu od 2004. do 2006. godine kada se broj banaka rapidno smanjio sa 50 na 37 banaka. To je deo šireg procesa restrukturiranja na talasu konsolidacija čitavog evropskog bankarstva, kako u okviru

¹ Visoka škola strukovnih studija za poslovno industrijski menadžment, Kruševac

zemalja članica Evropske unije, tako i širom zemalja u tranziciji koje su na kursu evropskih integracija. Iako se srpsko bankarstvo pokazalo kao najuspešniji segment usporene tranzicije celokupne privrede Srbije, posebno u odnosu na realni sektor ekonomije, fragmentiranost tržišta, disperziranost, niska koncentrisanost, visoke ulazne barijere, velika tržišna moć, održavanje visokih kamatnih marži, nedovoljna konkurentnost, prekapacitiranost i nedovoljna produktivnost ukazuju da strukturne promene nisu završene, kako bi se dobio racionalniji i efikasniji bankarski sistem. Visoki troškovi bankarske intermedijacije, bilo da su kamatni ili nekamatni, su najozbiljnija smetnja svakom racionalnom investiranju. Iz tih razloga u radu se zagovara dalja konsolidacija u bankarstvu kao način za nastavak strukturnih promena radi prevazilaženje aktuelnih problema.

2. MOTIVI I DETERMINANTE KONSOLIDACIJA

Kao što je spomenuto trenutno stanje u našem bankarstvu karakteriše visoka fragmentiranost tržišta uz relativno veliki broj banaka. Na kraju 2008. godine poslovalo je 34 banke. Pretežno ih čine manje lokalne banke sa tržišnim učešćem koje se kreće i ispod 1%. Nasuprot tome, pet banaka sa najvećom bilansnom sumom posluju sa 46,5% tržišnog učešća. Manje banke, bilo državne ili privatne, imaju mogućnosti, ili da se spoje sa drugim većim bankama, ili da se specijalizuju u tržišnim nišama. Više banaka, pretežno državnih, iskazivalo je gubitke u poslovanju zbog čega objektivno nemaju dovoljan potencijal da izdrže sve jači pritisak na tržištu i udare globalne finansijske krize. Usled sve jače i oštrije konkurencije, pred bankama stoje novi izazovi i po svemu sudeći dalje akvizicije i konsolidacije, kako između samih banaka, tako i sa subjektima iz drugih sfera finansijskih usluga. Primena dosadašnjeg dominantnog motiva promene vlasničke strukture i kontrole upravljanja, uglavnom putem akvizicija banaka, proširiće se mnoštvom drugih motiva i novim oblicima poslovnih kombinacija primerenih razvijenim tržišnim privredama, koji će iz dana u dan menjati poslovni pejzaž u čitavoj sferi finansijskih usluga.

Pored toga što je bankarsko tržište u Srbiji visoko fragmentirano sa relativno velikim brojem manjih banaka i sa nekoliko banaka sa nerešenim statusom u čijem vlasništvu preovlađuje državni interes, postoji još nekoliko razloga za dalju konsolidaciju banaka. Prvo, konsolidacijama može da se obezbedi značajan potencijal za stvaranje realne ekonomske vrednosti kroz kreiranje sinergije. Kao primer može da nam posluži korišćenje informacione tehnologije u bankarstvu obzirom da su banke u tom smislu tehnološki intenzivne organizacije. Na tom polju, korišćenje ekonomije veličine i obima kroz podelu centralizovane infrastrukture, standarizaciju softvera, obezbeđivanje zajedničkih pozadinskih službi, pojačanje pregovoračke snage pri pribavljanju novčanih fondova, su načini za iznalaženje sinergije, a samim tim i načini za kreiranje dodatne vrednosti. Značajne mogućnosti su u operativnoj ekonomiji, tako što se kroz integraciju banaka mogu smanjiti troškovi putem eliminisanja dupliranih kapaciteta infrastrukture i administracije, kao i kroz objedinjavanje korišćenja postojećih distribucionih mreža i unakrsne prodaje šireg spektra proizvoda i usluga. Efekti iz finansijske ekonomije u smislu stvaranja dodatnog leverdžnog potencijala, smanjenja cene kapitala i rizika mogu da budu takođe važni. Drugo, česte promene u globalnom konkurentskom okruženju, uticaj finansijske krize i laka ranjivost poslovanja, primoravaju banke da se repositioniraju na tržištu, što je takođe motiv za konsolidovanje. Treći razlog je, da ukoliko je tržište kapitala zrelije, ono favorizuje veće banke i omogućava, putem korporativnog i kontrolnog mehanizma, preuzimanje ma koje banke ili kompanije čijim se akcijama trguje na berzi. Značajni su i drugi efekti konsolidacija, kao što je povećanje efikasnosti, smanjenje troškova i povećanje prihoda kroz ekonomiju obima i veličine i sl., s tim što su oni daleko izraženiji kao motivi konsolidacija u tržišno razvijenim zemaljama

3. TRENDOVI U EVROPSKOM I AMERIČKOM BANKARSTVU

Već u dužem vremenskom periodu, evropska industrija finansijskih usluga prolazi kroz duboke procese transformacije tržišnih struktura i svih finansijskih institucija. Kao odgovor na povećanu konkurenciju produkovani su talasi konsolidacija koji su rezultirali u značajnom smanjenju broja banaka, stvaranju većih banaka radi ostvarivanja dodatnih koristi iz ekonomije obima i veličine, menadžerskog kapaciteta, novih organizacionih rešenja, većeg varijeteta usluga kroz diverzifikaciju i dr.

Konsolidacije su, nakon izvesnog zastoja u 2005. godini, nastavljene u 2006. godini, tako da je u zemljama Evropske unije došlo do daljeg pada broja kreditnih institucija na ukupan broj od 8.441 (u 2002. bilo je 9.321 kreditnih institucija). Nasuprot, ukupna aktiva evropskog bankarskog sektora nastavlja sa rastom dostižući 36.820 mld eura naspram 29.038 mld u 2004. i 25.312 mld u 2002. godini. Ostvareni iznos ukupne aktive u 2004. godini imao je ekvivalent veći od dva i po puta ukupne tržišne vrednosti obveznica i tri puta veći od kapitalizacije berzi. U Americi, nasuprot, ukupna aktiva banaka iznosila je 8.500 mld. \$, što je činilo polovinu tržišne vrednosti obveznica u privatnom sektoru i polovinu vrednosti kapitalizacije tržišta kapitala. Najveća američka banka Citigroup poseduje kapital koji je ekvivalentan vrednosti od oko 1% američkog društvenog proizvoda. Najveća holandska banka, ING, čini oko 6,5% društvenog proizvoda, najveće švajcarske banke UBS i Credit Suisse, pojedinačno su ekvivalentne vrednosti od 13% društvenog proizvoda. U Holandiji, racio bankarska aktiva / društveni proizvod je trostruko uvećan između 1981. i 2003. godine dok u Britaniji, kao centru internacionalnog banakarstva, isti pokazatelj je uvećan četverostruko.

Ovi odnosi između evropskog i američkog banakarstva ukazuju da se evropsko bankarstvo skokovito menja, da je sve manje inferiorno u odnosu na američko, ali je ipak i dalje visoko fragmentirano, posebno u Nemačkoj i Italiji. Zbog toga postoji i dalje potreba za povećanjem veličine evropskih banaka kako bi bile sposobne da globalno konkurišu sa finansijskim titanima kao što je Citigroup.

Godina 2007. obeležena je primenom dva regulativna segmenta iz Akcionog plana za finansijske usluge kojim treba da se obezbedi puna integracija i konkurentnost tržišta za finansijske usluge u Evropi. Prvi se odnosi na primenu Direktive o adekvatnosti kapitala (Bazel II), a drugi se odnosi na primenu Direktive o tržištima finansijskih instrumenata kojom treba da se olakša pružanje prekograničnih finansijskih usluga investicionih firmi i bolja zaštita investitora. Primena ovih direktiva imaće značajne implikacije u bankarskim strukturama svih evropskih zemalja.

4. KARAKTERISTIKE TRŽIŠNIH STRUKTURA RAZVIJENIH PRIVREDA I DRUGIH TRANZICIONIH ZEMALJA

Više zemalja, posebno manje članice EU, se i dalje karakterišu visokom koncentracijom u bankarskom sektoru, dok u većim zemljama kao što su Nemačka, Italija, Velika Britanija, [panija stepen koncentracije je daleko niži. Na takvu karakteristiku evropskog bankarskog sektora ukazuje već spomenuti indikator tržišne strukture koji uključuju broj banaka u svakoj zemlji, racio bankarske koncentracije (CRk) i Herfindal-Hiršmanov indeks (HHI)². Racio koncentracije CRk³, kao jedan od najčešće korišćenih indeksa koncentracije u empirijskoj literaturi, obuhvata zbir tržišnih učešća (baziranih na visini aktiva, depozita ili zajmova najvećih banaka (najčešće 3, 5 ili 10 banaka).

Po pokazateljima tržišnog učešća pet najvećih kreditnih institucija u ukupnim aktivama za 2006. godinu, najznačajniji evropski bankarski sektori su različito koncentrisani: Holandija (85,1%), Belgija (84,4%), Litvanija (82,5%), Finska (82,3%), Grčka (66,3%), Češka republika (64,1%), Slovenija (62,0%), Rumunija (60,1%), Mađarska (53,5%), Francuska (52,3%), Bugarska (50,3%), Poljska (46,5%), Španija (40,4%), Velika Britanija (35,9%), Italija (26,3%), i Nemačka (22,0%). Više osetljiv Herfindal-Hiršmanov indeks, na nivou proseka svih članica EU, se za nijansu smanjio, od 601 u 2005. godini na 589 u 2006. U visoko koncentrisane bankarske sektore, sa indeksom preko 1800, spadaju Belgija (2.041), Holandija (1.822), u srednje koncentrisane (od 1.000 do 1.800) spadaju bankarski sektori najvećeg broja zemalja, dok su izrazito nisko koncentrisani bankarski sektori

² Zbrajajući samo tržišna učešća (k) najvećih banaka ovaj racio se može izraziti u sledećoj formi: $CRk = \sum_{i=1}^k s_i$ Si koji daje isti naglasak na k vodećih banaka, zanemarujući veliki broj malih banaka na tržištu.

² HHI se izražava u sledećoj formi: $HHI = \sum_{i=1}^k s_i^2$

Izračunava se kao zbir kvadrata tržišnih učešća uzimajući u obzir celovitu strukturu bankarskog tržišta. Prema propisima Odeljenja pravde SAD, konsolidacije su dozvoljene ako koncentracija na lokalnom tržištu ne prelazi vrednost od 0,18 i ako povećanje ovog indeksa ne bude više 0,02 posle konsolidacije. Komitet za bankarsku superviziju evropskog sistema centralnih banaka smatra da vrednos HHI iznad 0,18 predstavlja povećani nivo koncentracije, a u rasponu od 0,1 – 0,18 da je koncentracija umerena.

Nemačke(178), Italije(220), Luksemburga(294), Velike Britanije(394), [panije(442), Austrije(534), Poljske(599). Bankarski sektori u većini novih članica Evropske unije su više koncentrisani u odnosu na „stare“ članice(CR5 iznosi 59%, dok HHI iznosi 1,011).

5. OSNOVNE KARAKTERISTIKE IZVRŠENIH STRUKTURNIH PROMENA U BANKARSTVU SRBIJE

VLASNIČKA STRUKTURA

Izvršene promene vlasničke, bilansne i tržišne strukture su dokaz dostignutog nivoa restrukturiranja bankarstva i njegove sektorske uspešnosti u funkciji finansijskog sistema i realne ekonomije.

Na najvećem talasu konsolidacija, počev od 2001. do 2006. godine, dostignut je rekordni broj banaka u stranom vlasništvu- 22 banke, dok je broj domaćih banaka pao na 15. U poslednje dve godine broj stranih banaka je ustaljen na 20, domaćih na 14, od kojih 8 državnih i 6 privatnih banaka. Danas se oko 75% imovine banaka nalazi u inostranom vlasništvu. Na sledećoj slici predstavljena je vlasnička struktura bankarskog sektora u Srbiji:

Tabela 1:

Izvor podataka: NBS, (2003 – 2009)

Kraj perioda	Ukupan broj banaka	Banke u kojima je država većinski vlasnik		Banke u privatnoj svojini			
				Većinsko domaće vlasništvo		Većinsko strano vlasništvo	
		broj	Učešće u bilansnoj sumi (%)	broj	Učešće u bilansnoj sumi (%)	broj	Učešće u bilansnoj sumi (%)
2002	50	23	49,4	15	23,6	12	27,0
2003	47	15	34,1	16	27,5	16	38,4
2004	43	14	36,1	18	26,2	11	37,7
2005	40	11	23,9	12	10,1	17	66,0
2006	37	8	14,9	7	6,5	22	78,7
2007	35	8	15,8	6	9,1	21	75,5
2008	34	8	16,0	6	8,7	20	75,3

TRŽIŠNA STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA

Strukturu tržišta prevashodno određuje broj i veličina tržišnih aktera, njihova koncentracija, barijere novih ulazaka i tržišna moć, na osnovu čega se određuju pojedine tipske strukture počev od konkurentne do monopolističke. Prema metodologiji Evropske centralne banke primenjena su dva indikatora tržišne strukture bankarskog sektora u Srbiji, tzv. Hirfendhal- Hirschmann index (HHI) i rati koncentracije C5 i C10.

Tabela 2

Izvor: proračun na osnovu podataka NBS

	2003.god.	2004.god.	2005.god.	2006.god.	2007.god.	2008.g
Broj banaka	47	43	40	37	35	34
Broj poslovnih jedinica, filijala, ekspozitura i dr.	1 465	1 709	1 867	2 158	2 435	2 486

Herfindal – Hiršfanov indeks (HHI) :						
- za aktivu	-	-	665,2	612,9	599,8	629,0
- za depozit	-	-	711,1	689,0	681,6	696,0
- za kredite	-	-	718,9	625,0	622,3	658,0
RC 5 %						
- za aktivu	-	-	40,69	47,10	45,90	46,20
- za depozit	-	-	55,30	51,10	50,00	-
- za kredite	-	-	51,20	46,99	46,90	-
RC 10%						
- za aktivu	-	-	68,40	67,60	67,50	68,50
- za depozit	-	-	73,30	72,20	70,30	-
- za kredite	-	-	69,40	68,50	69,60	-

Koncentracija aktive, kredita i depozita, banaka u Srbiji, merena navedenim indikatorima, ukazuje na relativno nisku koncentraciju.

KONCENTRACIJA I KONKURENCIJA

Evropska bankarska tržišta i dalje su skromno koncentrisana sve dok se banke angažuju u konkurenciji kroz standardne strategijske varijable kao što je cena ili potrošačka usluga. Koncentracija će se suštinski povećati kada se konkurencija bude fokusirala na endogene fiksne troškove koje iziskuje razvoj imidža brenda, investiranje u informacionu tehnologiju i jačanje kapitalne osnove.

Činjenica da se povećana koncentracija često povezuje pozitivno sa profitabilnošću ima dve moguće interpretacije. Pozitivna veza može da implicira povećano tržišno učešće i time smanjenje konkurentskog pritiska. Druga interpretacija objašnjava vezu između koncentracije i profitabilnosti na bazi povećanja efikasnosti odakle proističe povećanje konkurentskog pritiska.

Obzirom na visoku koncentraciju u većini novih članica EU, kao potencijalan problem može da se javi sa stanovišta stepena konkurencije. Tradicionalna hipoteza polazi od stanovišta da visoka koncentracija omogućava bankama da posluju sa višim cenama i da ostvaruju ekstra profit na datom tržištu. Međutim, posmatrajući odnose između tržišne koncentracije (CR5) i neto kamatnih marži može se konstatovati negativna relacija, odnosno da su marže niže na visoko koncentrisanim tržištima, a da su najviše na tržištima sa nižom koncentracijom (Mađarska i Poljska). Ove relacije ukazuju da ratio koncentracije ne reflektuje obavezno konkurentne uslove u okviru posmatranog tržišnog prostora. Potencijalna konsekvencija pritiska ka nižim kamatnim maržama jeste potreba za unapređenjem troškovne efikasnosti, što daje podsticaj ka novim konsolidacijama u zemljama sa relativno niskom koncentracijom bankarskog sektora. U poslednje dve decenije dve su markantne razvojne tendencije u bankarstvu Evrope:

- Konvergencija kamatnih stopa
- Osetnije smanjivanje kamatne marže

Pojačana konkurencija je praćena značajnim primenama strukture bankarskih prihoda:

- Kamatni prihodi se smanjuju
- Prihodi od prodaje usluga u formi provizija se povećavaju

Ove promene su posledica razvoja novih vrsta poslova i strategija banaka. Pored toga što su banke održale tradicionalnu aktivnost kroz finansijsku intermedijaciju (prenos i transformacija finansijskih sredstava) uz uvođenje savremenih metoda pružanja usluga, one su razvile nove aktivnosti, proizvode i usluge (osiguranje, upravljanje aktivama, vanbilansne aktivnosti i drugo). Ova strategija pretpostavlja značajnu veličinu banke i centralizovanu organizaciju zbog potrebe minimiziranja troškova po jedinici proizvoda, obzirom na relativno niske kamatne stope i sužene kamatne marže na tržištima sa jakim konkurencijom. Međutim vrlo važna prednost strategija se sastoji u mogućnosti lakšeg transferisanja rizika na institucionalne investitore koji posluju na čitavom finansijskom tržištu. U Evropi razvoj ove strategije je favorizovan ustanovljenjem modela univerzalne banke kojim je proširen domen aktivnosti za banke.

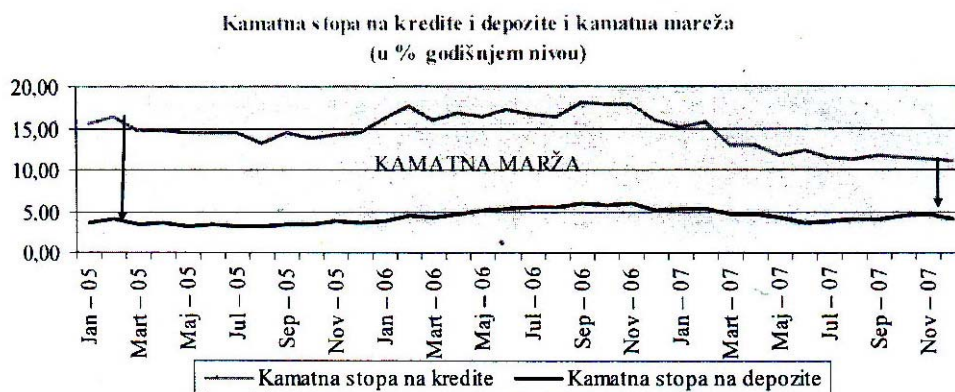
Prema klasičnom teorijskom stanovištu, banke koje poseduju tržišnu moć, na bazi tehnoloških i informacionih faktora, su u mogućnosti da primenjuju više cene nego što bi one bile u perfektnoj konkurenciji. To ima za posledicu gubitke društvenog bogatstva, usporavane procesa akumulacije kapitala, neracionalno i rizično investiranje kao i druge posledice za potrošače i ostale steikholdere.

Prema savremenijoj teoriji industrijske organizacije strukture tržišta, posebno stepen koncentracije, nije presudan za određivanje cena od strane banaka. Indentični indeksi koncentracije mogu protumačiti tržišnu stvarnost vrlo različito. Ona može čak da primora banke da primenjuju cene koje su konkurentne. Relacija između koncentracije i tržišne moći nije jednolična: na nivou slabe koncentracije veza postoji, ali ona nestaje na nivou srednje koncentracije i, kada je koncentracija vrlo jaka, nju tada prati sniženje cena, što se može opravdati postojanjem snažnog strategijskog rivaliteta između banaka. Kao primer mogu da posluže kanadske banke. Uprkos snažnoj koncentraciji bankarskog sektora u kome šest najvećih banaka učestvuje sa više od 90% u ukupnoj bankarskoj aktivni, kanadsko bankarstvo je efikasno i konkurentno.

Kada banka postaje efikasnija u odnosu na druge kroz konkurentsku prednost na bazi sposobnosti inoviranja, poboljšanja metoda pružanja usluga i distribucije, koncentracija bankarskog tržišta nije odraz tržišne moći, već je posledica efikasnosti i povećanih aktivnosti na račun konkurenata. U takvim uslovima, koncentracija nije nužno praćena višim cenama, čak i ako banke steknu tržišnu moć koju im donosi tehnologija. Zbog toga, treba razlikovati ovu pretpostavku efikasnosti koja podrazumeva niže cene i povećanje profita od pretpostavke koncentracije koja podrazumeva i više cene i više profita. U većini evropskih zemalja poboljšanje efikasnosti kroz smanjenje troškova je znak da banke koje slede strategiju korišćenja ekonomije veličine ostvaruju dobre rezultate, posebno u domenu produktivnosti. Slično je i u američkom bankarstvu, kao i u mnogobrojnim drugim zemljama. Tako, naprimer razvoj poslova osiguranja je značajno proširio broj efektivnih konkurenata banaka: osiguravajuće kompanije su danas glavni konkurenti komercijalnih banaka.

KAMATNE MARŽE

Kamatne marže su jedan od najznačajnijih indikatora cene finansijske intermedijacije. Mada su kamatne marže i u drugim tranzicionim zemljama na višem nivou nego u zemljama Zapadne Evrope, u Srbiji su one izrazito visoke, jer odražavaju visoke premije, kako na kamatne, tako i na kreditne rizike. Takođe, viši stepen averzije prema riziku, niži stepen konkurencije, viši operativni troškovi su značajni faktori visokih kamatnih marži.

Ovako velika marža je faktor priliva stranog kapitala na domaće finansijsko tržište na kome se ostvaruju iznad prosečni profiti. U 2006. godini u Srbiji učešće kamatnih prihoda u ukupnim prihodima banaka iznosilo je 69%, racio troškovi/ prihodi 80%, dok je neto profit iznosio 20%. U periodu 1999.-2006. godine, u najrazvijenijim i najvećim zemljama Evropske unije, neto kamatne marže su imale tendenciju pada i dostigle su u 2006. minimalan raspon od 0,8%(Nemačka), 1%(Francuska), 1,6%(Velika Britanija) do 1,8%(Španija i Italija). Banke iz ovih zemalja su racionalnije poslovale ostvarivši racio troškovi/prihodi od 50-70%. Otuda proizilazi da bankarski troškovi posredovanja u Srbiji maksimalno opterećuju kako preduzeća tako i sektor stanovništva i da oni relativno malo zaostaju, po visini aktivnih kamatnih stopa, u odnosu na iste iz 2003. godine.

ZAKLJUČAK

Ima više razloga zbog kojih strukturne promene u bankarskom sektoru zaslužuju posebnu pažnju. Dostignuti nivo strukturnih promena u bankarstvu Srbije, vlasničkih, bilansnih, tržišnih i konkurentskih, nije dovoljan da obezbedi efikasnu bankarsku intermedijaciju, što sprečava bilo kakvo racionalno ponašanje u donošenju investicionih odluka. Iz tog razloga procesi treba da budu nastavljeni kroz dalje konsolidacije čak i po cenu veće koncentracije. Stepeni ostvarene konkurencije i koncentracije, iako naizgled kontradiktorni, mogu na različite načine da utiče na stabilnost finansijskog sistema. Konkurentniji bankarski sistem sa manje uplitanja regulatornih organa teži većoj stabilnosti. U tom pravcu može da deluje i koncentrisaniji bankarski sistem sa manjim brojem većih banaka koje su profitabilnije, bolje diverzifikovane, bolje za monitoring i otuda elastičnije na potrese. Ukoliko u takvoj koncentraciji banke ispolje suprotno ponašanje sa implicitnim stanovištem da su „suviše velike da bi propale“, onda se radi o nepoželjnoj fragilnoj koncentraciji. Koncentracija i zdravlje bankarskog sistema su od velikog značaja i za efektivnost monetarne politike, posebno u zemljama u kojima banakarski sektor ima glavnu ulogu u finansijskom sistemu.

LITERATURA

- [1] Berger, A. N., Klapper, L.F., Turk – Ariss, R. (2008), “Banking Structures and Financial Stability”, Wharton Financial Institutions Center, WP 13.
- [2] Correa, R. (2008.), “Cross- border Bank Acquisition” International Finance DP 92, Board of Governors of the Fed.
- [3] BIS, 2006. The banking system in emerging economies: how much progress has been made?
- [4] European Central Bank (ECB), 2006. Report on differences in MFI interest rates across Euro area countries, Working Paper ECB, 56 pages.
- [5] ECB (2008), EU banking Structures, Frankfurt: ECB
- [6] Đukić, Đ. (2005.) “Izgleđi za snižavanje kamatnih stopa na tržištu bankarskih kredita”, Zbornik: Privatizacija banaka u Srbiji, BBA i IEN, 1-9.
- [7] NBS (2003-2008) Godišnji izveštaji.
- [8] NBS (2003-2007) Bankarski sektor u Srbiji – kvartalni izveštaji.
- [9] Vuković, V. (2009.) Strukturne promene i performanse bankarstva Srbije 2002 – 2008, Institut ekonomskih nauka, Beograd.